

K slovenskej literatúre devätnásteho storočia

Kendra, Milan: *Korelácie témy a jazyka v slovenskom literárnom realizme.*

Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2017. 144 s. ISBN 978-80-555-1936-4

Mihalková, Gabriela: *Podoby slovenského literárneho romantizmu.*

Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2017. 340 s. ISBN 978-80-555-1766-7

Peter F. 'Rius Jílek

Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita
peterfrius@jilekonline.eu

V roku 2017 vyšli vo Vydavateľstve Prešovskej univerzity dve publikácie, ktoré sa zaoberajú nosnými slohovými smermi v slovenskej literatúre devätnásteho storočia. Kým prvá pod názvom *Podoby slovenského literárneho romantizmu* od Gabriely Mihalkovej je koncipovaná ako vysokoškolská učebnica, druhá s titulom *Korelácie témy a jazyka v slovenskom literárnom realizme* od Milana Kendru má zasa charakter vedeckej monografie. Z uvedeného jednoznačne vyplýva, že oba akademické príspevky sa zásadne odlišujú v zacielení na typ percipienta a vôbec v metodickom spôsobe spracovania látky. Bez ohľadu na túto rozdielnosť však do popredia vystupuje spoločná potreba aktualizovať odbornú diskusiu, či už synteticky alebo čiastkovo, o romantickej a realistickej literárnej epoche v slovenskom prostredí.

Mihalkovej práca sumarizuje dosiaľ získané poznatky o slovenskom literárnom romantizme, ale tým, že ich spracúva didakticky primárne pre potreby univerzitných študentov slovakistiky, dochádza, samozrejme, k redukcii analýzy. Napriek tomu sa autorke podarilo pripraviť unikátnu propedeutiku, lebo práve jej citlivý systémový prístup prehľadne a dôsledne prináša informácie podstatné pre kardinálnu orientáciu v problematike.

V prvej časti knihy sa Mihalková venuje najmä historickým a teoretickým otázkam, ktoré sa natískajú pri realizácii slovenského romantizmu, počnúc dištinkciou voči klasicizmu, ale aj preromantickým a biedermeierovským tendenciám.

Ďalej autorka ponúka dejinný prierez reflexií o romantizme od súdobých účastníkov cez pionierske vedecké pokusy Jaroslava Vlčka až po dnešok. Nechýba ani dôraz na rôznorodosť estetických koncepcií v romantizme, čím búra skreslenú predstavu o akejsi ucelenej štúrovskej skupine, ktorú si môžu poslucháči slovenskej literatúry priniesť práve zo stredných škôl.

Mihalková chce svojou učebnicou osloviť okrem budúcich slovakistov filologického zamerania i tých s učiteľským, preto samostatná kapitola obracia pozornosť na školskú prax a potenciálne možnosti, ako postupovať pri interpretácii textov so žiakmi.

V druhej časti sa autorka sústreďuje na žánre básnickej, prozaickej a dramatickej tvorby. V rámci poézie kladie do popredia baladu, reflexívnu a príležitostnú lyriku, dumu či historicko-hrdinský spev s akcentom na druhovo-žánrový synkretizmus. Keďže Mihalková netvorí medailóny jednotlivých predstaviteľov obdobia, ale jej kľúčom sú genologické východiská, ponúka ucelenejší obraz o poetologických špecifikách slovenského romantizmu.

Kendrova monografia obsahujúca šesť analytických pohľadov na témy zo slovenského literárneho realizmu si, naopak, vyžaduje diskurzívneho čitateľa orientujúceho sa aj v teoreticko-metodologickej optike štrukturalizmu a semiotiky.

Vo vstupnej kapitole svojej knihy autor rozoberá interpretačný spôsob uchopenia predmetu výskumu opierajúc sa o viaceré významné mená nielen domácej literárnej vedy. Napríklad prostredníctvom teórie fiktívnych svetov Lubomíra Doležela a Bohumila Fořta zdôrazňuje referencialitu iluzívnej reality s aktuálnou.

Tým, že sú jednotlivé kapitoly prepracovanými štúdiami, ktoré v minulosti odzneli na konferenciách a boli publikované samostatne, Kendrovu knihu treba vnímať skôr ako zbierku prác spojených témou slovenského literárneho realizmu. Neponúka sa v nej teda zjednocujúci naratív, ale v uzavretých príspevkoch sa predostierajú špecifické naratologické otázky významotvorných činiteľov kategórií postavy, priestoru a pohybu v tvorbe Gustáva Kazimíra Zechentera Laskomerského, Ľudovíta Kubániho, Eleny Maróthy-Šoltésovej, Terézie Vansovej, Martina Kukučina a Ladislava Nádašiho-Jégého. Tri príspevky v monografii sa jednotlivo venujú analýze Pavla Orságha-Hviezdoslava, Boženy Slančíkovej-Timravy a Jozefa Gregora Tajovského.

U Hviezdoslava Kendra skúma makrokompozičné aspekty z neskororomanticko-predrealistického obdobia, počas ktorého vznikol i manifestový almanach *Napred*. Kapitola venovaná Timravinej poviedke *Príbuzná* sa zameriava na semiotickosť postáv. Záverečný príspevok napokon hľadá súvislosti medzi literárnymi a neliterárnymi prvkami Tajovského tvorby v kontexte národooobrodenečtva.

Oba publikačné výstupy Katedry slovenskej literatúry a literárnej vedy Inštitútu slovakistiky a mediálnych štúdií Filozofickej fakulty v Prešove sú výsledkom dlhodobého odborného výskumu, v ktorom sa odráža štruktúrna perspektíva sledovaného objektu. Mihalkovej učebný materiál má schopnosť stať sa odporúčaným vyučovacím zdrojom na obdobných vysokoškolských pracoviskách a Kendrova monografia otvára priestor na ďalšie mapovanie slovenskej literatúry v autorom vymedzených intenciách.